

2023 VİZYON BELGESİNDE TEMEL EĞİTİM

MEHMET AKİF SÖZER

SETA | PERSPEKTİF

OCAK 2019 SAYI. 227

- 2023 vizyon belgesi temel eğitimi nasıl yansıtmaktadır?
- Temel eğitim konusunda dünyada hangi adımlar atılmaktadır?
- Türkiye'nin temel eğitim alanında hangi politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir?

GİRİŞ

“Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu” genel hatlarıyla değerlendirildiğinde geleneksel eğitim terminolojisinde görmeye çok alışık olunmayan bir biçimde tekillik, elde edilen donanımı “insanlık hayrına” kullanabilme, beşerlikten insanlaşmaya geçiş, çoklukta birlik, millet ödevi, mizaç ve görgü odaklı benzeri kavramlarla belgenin çerçeveselendirildiği görülmektedir. Özellikle 2023 Eğitim Vizyonu Felsefesi ve Temel Politikamız başlığında “insan”a ilişkin güçlü pedagojik atıflar, geçmişten günümüze eğitim-öğretim bakiyemiz ve bu anlamda oluşturulan bütüncül bakış açısı dikkat çekicidir. Devamında sunulan içerik ve uygulama ile okul gelişim modelinin ardından veriye dayalı yönetim, ölçme değerlendirme, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi, okulların finansmanı, teftiş ve kurumsal rehberlik hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, özel eğitim, özel yetenek, yabancı dil eğitimi, öğrenme süreçlerinde dijital içerik ve beceri destekli dönüşüm, erken çocukluk, temel eğitim, ortaöğretim, fen ve sosyal bilimler

liseleri, imam hatip ortaokulları ve liseleri, mesleki ve teknik eğitim, özel öğretim, hayat boyu öğrenme başlıkları altında hedefler belirlenmiş ve neredeyse eğitimin her bir alt ögesi geniş bir yelpazenin bölümlerini oluşturmuştur.

Özellikle temel eğitim boyutu açısından ele alındığında yoğun akademik kaygıların ötesinde “çocuk” kavramını merkeze koyan sade ve öz bir bakış açısı sunulmaktadır. Bununla birlikte vizyon belgesinde bulunan “kültür” odaklı uygulama ve amaçlar da kimlik oluşturma, eğitimi hayatla ilişkilendirme, yerel uygulamaları ve değişimleri güçlendirme, farklılıklara saygı duyma gibi açılardan mevcut eğitim sistemine katkı getirecektir. Ayrıca son dönem alan yazınında sıklıkla üzerinde durulan “okul dışı öğrenme ortamları”na da yer verilmektedir. Bilim, sanat merkezleri, müzeler, teknoparklar ve üniversitelerle iş birlikleri, okul-mahalle spor kulüplerinin oluşturulması, okul bahçelerinin tasarım-beceri atölyeleri ile bağlantılı olarak yeniden tasarlanması çok önemli gelişmelerdir. Öte yandan “Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu”n-

MEHMET AKİF SÖZER

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Akif Sözer Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü'nde lisans öğrenimini tamamladı. Aynı üniversitenin Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda (ESTT) yüksek lisans ve doktora eğitimini yaptı. Eğitimde program geliştirme, farklılaştırılmış öğretim yöntemleri ve ders tasarımları ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır.

da yer alan alt amaçların gerçekleştirilme sürecinde sosyokültürel, pedagojik ve ekonomik açıdan sağlam bir zemine oturtulması, bu vizyonun tüm paydaşlar tarafından büyük bir inançla benimsenmesi, muhtemel sıkıntıların öngörülmesi ve alternatif planların oluşturulması da önemlidir. Temel eğitim açısından bu çalışmada “Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu” belgesi değerlendirilmiştir.

TASARIM-BECERİ ATÖLYELERİ

Vizyon belgesinde yer alan “Tüm temel eğitim kurumlarında çocukların düşünsel, duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını destekleyen Tasarım-Beceri Atölyeleri kurulacak ve ulusal standartları oluşturulacaktır” ifadesiyle özellikle okul bahçelerinin yeniden tasarlanması ve bir yaşam alanına dönüştürülmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Tasarım ve beceri atölyeleri mevcut eğitim sisteminde çok yaygın ve temellendirilmiş bir uygulama değildir. Oysaki temel eğitime ilişkin programlarda “beceri” kavramının sıklıkla altı çizilmekte, buna dayalı bir öğretim anlayışı şiddetle savunulmaktadır. Ancak ne yazık ki “beceri” temelli etkinlikler dört duvarla çevrili sınıf ortamlarında, sıraların üzerinde ve kırk dakikalık süre içerisinde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Uluslararası çerçevede artık bu anlayışın terk edilmeye başlandığı görülmektedir. Tematik sınıflar ve atölyeye dayalı okullar üretim, yaratıcılık, sergileme, tasarım odaklı düşünme ve risk alma gibi becerilerden hareketle yapılandırılmaktadır. Burada dikkat çekilmesi gereken husus vizyon belgesinde de ifade edildiği şekliyle tasarım ve beceri atölyelerinin belirli bir standartta, temel eğitime bağlı tüm okullarda (özellikle taşrada ve belirli imkanlardan yoksun) eşitlikçi bir bakış açısıyla oluşturulması, bu anlamda gerekli altyapı ve eğitsel malzemenin yine eşitlikçi bir anlayışla sağlanmasıdır. Tasarım ve beceri atölyeleri kurulurken buna uygun öğretim programının –özellikle içerik-ölçme değerlendirme süreçlerinin– yeniden kurgulanması ve öğretmen eğitiminin bu anlamda göz önünde bulundurulması gerektiği unutulmamalıdır.

2023 eğitim vizyonu belgesinde “Okul bahçelerinin Tasarım-Beceri Atölyeleri ile bağlantılı olarak yeniden tasarlanıp yaşam alanlarına dönüştürülmesi sağlanacaktır” ifadesi yer almaktadır. Okul bahçelerinin pedagojik bir değer olarak benimsenmesi henüz mevcut eğitim sistemimizde yaygın bir biçimde kabul görmüş bir anlayış değildir. Daha çok törenlerin gerçekleştirilmesi ya da teneffüs saatlerinin geçirilmesi için kurgulanmış “fiziki bir mekan” olarak ele alınmaktadır. Oysa alan yazınında gerçekleştirilen pek çok çalışma oyun, sosyokültürel faaliyetler, üretim ve spor gibi pek çok açıdan kullanılabilceğini vurgulamaktadır.

Okul bahçelerinin bir yaşam alanı şeklinde tasarlanma sürecinde özellikle kırsalda fiziki yeterliklerin sağlanması, öğretmen, idareci, veli, öğrenci görüşlerinin alınarak öğretim programı ile entegre bir şekilde gerçekleştirilecek etkinliklerin planlanması, insan yapımı bir peyzaj anlayışından öte doğal peyzajın göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır. Bu anlayışın bir kültür olarak yerleşebilmesi için öğretim programlarında da özellikle kazanım ve etkinlikler boyutunda değişime gidilmelidir. Makro düzeyde Milli Eğitim Bakanlığının (MEB), mikro düzeyde ise okulların farklı kurumlarla yapacağı protokoller ve iş birliği sonucunda drama, satranç, trafik simülasyon alanları, üretime dönük bahçeler, açık hava derslikleri gibi unsurlar eğitiminin bir parçası haline gelmelidir.

KAYIT BÖLGELERİNDE OKUL-MAHALLE SPOR KULÜPLERİNİN KURULMASI

Vizyon belgesinde “Eğitim kayıt bölgelerinde okul-mahalle spor kulüpleri kurulacaktır. İlgili spor dalında yetenekli olan çocukların öğleden sonra spor kulüplerinde yoğunlaştırılmış antrenmanlara katılımı için gereken yapı kurulacaktır” ifadesi yer almaktadır. Özellikle salt akademik başarı odaklı bir eğitim anlayışından öte öğrencilerin fiziksel, ruhsal, sosyal becerilerinin gelişimi ve yeteneklerin erken yaşta tespit edilerek gerekli yönlendirmenin yapılması gibi hususlarda okul-mahalle spor kulüplerinin kurulmasının sürece olumlu katkılar getireceği düşünülmek-

tedir. Mevcut durumda bazı illerin bu uygulamayı başlattığı da görülmektedir. Örneğin İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü sekiz ilçeden otuz iki pilot okul ile bu uygulamayı devam ettirmektedir. Okulların altyapıları, maddi kaynağın sağlanması, materyal ve malzeme temini, okullar arası koordinasyon, gençlik ve spor il müdürlükleriyle kurulabilecek güçlü iletişim gibi hususlara dikkat edilerek bu uygulamanın başlatılmasının, öğretmen ve velilere bu anlamda gerekli rehberliğin yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

DERS SAYILARININ AZALTILMASI, İÇERİKLERİN GÜNCELLENMESİ

Vizyon belgesinde “İlkokul ve ortaokullarda çocuğun bütüncül gelişimi esas alınarak ders sayısı ve ders çizelgesi hafifletilip yeniden yapılandırılacaktır” ifadesi bulunmaktadır. Ortaya konulan genel bakış açısı da bu anlayışa paralel olarak “sadelik” ve “derinlik” üzerinedir. Ancak OECD ve Avrupa Birliği (AB) Komisyonu tarafından yayınlanan raporlar göz önünde bulundurulduğunda Birlik ülkelerinde ilkokulda bir yılda alınan ortalama ders süresi 740 saat iken Türkiye’de 720 saattir. OECD ülkeleri genelinde ise ilkokul öğrencileri bir okul gününde ortalama 4,3 saat ders alırken Türkiye’de bu sayının dört saat olduğu görülmektedir.¹ Bununla birlikte ders süreleri ile sınav başarıları arasındaki yüksek düzeydeki pozitif korelasyon da dikkat çekicidir. Bu nedenle ders sayısının azaltılması ve içeriğin güncellenmesi sürecinde atılan adımlar tartışmalıdır. Burada önemli olan aslında eğitimin “niteliği”dir. Bu bağlamda ders saatleri azaltılırken okulda geçirilen gün sayısı artırılabilir.

Ayrıca ders sayısının azaltılması ve içeriğin güncellenmesi ile ilgili özellikle kamuoyunda oluşabilecek kaygı ve yanlışların da önüne geçebilmek önemlidir. Özellikle sınav sistemleri, dersler ve içerik bakımından son yıllarda yaşanan hızlı ve keskin değişimler kamuoyunda hakim olan kaygılara ivme

kazandırmaktadır. Bu süreçte neden ders sayılarının azaltılması gerektiği, içeriğin güncellenmesine yol açan faktörler, zorunlu derslerin yenilenen içerikte de yer alacağı aşamalandırılarak kamuoyuna sunulmalıdır. Öte yandan ders sayılarının azaltılması ya da ders çizelgelerinin hafifletilmesi öğrencilerin elde edeceği birikimin azalması olarak değil aksine uygulama, derinleşme, beceri kazanma şeklinde algılanmalıdır. Ders sayılarının azaltılmasına ilişkin yaşanabilecek öğretmenlerin norm durumları, ek ders hak edişleri gibi olası yapısal sorunlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

TENEFFÜS SÜRELERİNİN ARTIRILMASI

“Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu” belgesinde “İlkokul çocuklarının gelişimsel özellikleri dikkate alınarak teneffüs süreleri artırılacaktır” ifadesi kullanılmaktadır. Bu durum ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan pek çok araştırmada desteklenmesi gereken bir bulgu olarak yer almakla birlikte bu bağlamda dikkat çekilmesi gereken diğer önemli husus terazinin öbür ucundaki “öğretmen”dir. Teneffüs sürelerinin uzatılması öğretmenlerin nöbet görevi, okul güvenliği, risk ve disiplin gibi konularda iş yükleri ve sorumluluklarının artmasına neden olmaktadır.

Öğrencinin teneffüste geçirdiği sürenin uzunluğu kadar niteliği de önemlidir. Bu kapsamda yurt dışında da çok sayıda uygulaması bulunan “yardımcı personel” anlayışı ile bu sürece geçiş yapılması mümkün olabilir. Bu anlamda yardımcı personel anlayışının ABD’de 1960’lardan bu yana devam ettiği, İngiltere’de farklı bölümlerde görev alan yardımcı personel uygulamalarının sürdürüldüğü görülmektedir. Ayrıca teneffüs sürelerinin ne kadar kaliteli bir biçimde geçirildiği de önemlidir. Teneffüslerde kullanılabilir eğitim ortamları, sosyalleşme faaliyetleri, etkinlik alanları, kütüphaneler, spor salonları ve çok amaçlı salonlar gibi unsurların da iyileştirilmesi gerekmektedir. Farklı araştırma bulgularında teneffüslerde geçirilen sürenin nitelikli olmadığı, öğrencilerin faaliyet yapabilecekleri alan, imkan ve koşulların bulunmadığı sonucu ortaya konulmuştur.

1. Öğretim sürelerine ilişkin veriler OECD tarafından hazırlanan *Bir Bakışta Eğitim 2015* ve AB Komisyonunun yayımladığı *Avrupa’da Zorunlu Eğitim Boyunca Öğretim Süreleri 2015/16* adlı raporlardan alınmıştır.

E-PORTFOLYO TEMELLİ İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “İlkokul ve ortaokullarda çocukların izleme ve değerlendirilmesinde, e-portfolio temelli bir gelişimsel izleme raporu kullanılacaktır” ifadesi yer almaktadır. 2005’te yenilenen öğretim programlarında benzer ve belki daha köktenci bir bakış açısıyla farklı ölçme değerlendirme yaklaşımları uygulanmaya başlanmış ve bu durum pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. Özellikle öğretmen ve öğretmen adaylarının bu konularda yetkin olmadığı, kısa süreli hizmet içi eğitimlerle bu sürecin geçiştirildiği, velilerin değerlendirme aşamasında yetersiz bir biçimde yer aldığı ve neredeyse her etkinliğin sonuna bir performans ya da portfolio görevinin eklendiği bir duruma dönüşmüştür. Geçmişte yaşanan bu sıkıntılar göz önünde bulundurularak öğretmenlerin e-portfolio kavramını yapılması gereken bir “mesleki görev” ya da “teknik” bir aşama değil bir izleme ve değerlendirme aracı olarak görmesi sağlanmalıdır. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki altyapısal ve beceriye dayalı yaşanabilecek muhtemel sorunlar da göz önüne alınarak ulusal anlamda yazılım desteği, fonksiyonel gereklilikler, araç ve yazılımların güncellenmesi gibi hususlara dikkat edilmelidir.

TAM GÜN EĞİTİM

Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “İkili eğitim tümüyle kaldırılacaktır” ifadesi yer almaktadır. Mevcut eğitim sisteminde hala devam eden ikili eğitim uygulamasının sürdürülmesinin başlıca nedenleri olarak derslik ve öğretmen sayısındaki yetersizlik, göç ve hızlı nüfus artışı gibi hususlar görülmektedir. İkili eğitim kaldırılırken sınıf mevcutlarının artırılması, öğretmenlerin norm fazlası konumuna düşmesi, kayıt sisteminde belirli okullara yığılma ve hızla yapılan sağlıklı okul binaları gibi yaşanması muhtemel sorunlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Özellikle yeni okul binalarının ya da ek binaların yapımında coğrafi, kültürel, demografik ve ekonomik unsurlara önem verilerek süreç işletilmeli-

dir. İkili öğretim sorununun aşılması için derslik kiralama, başka kurum ve kuruluşların dersliklerinden faydalanma, bu anlamda yasal prosedürü azaltma ve taşınabilir derslik üretimi gibi geçici çözümler uygulanabilir.

YARDIMCI KAYNAK İHTİYACININ ORTADAN KALDIRILMASI

Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “Yardımcı kaynak ihtiyacını büyük ölçüde ortadan kaldıracak düzenlemeler yapılacaktır” ifadesi yer almaktadır. Uzun süredir mevcut eğitim sisteminin içerisinde tartışmalı bir konu olan “yardımcı kaynaklar”dan vazgeçilmesi öncelikle mevcut ders kitaplarının iyileştirilmesi ile mümkün hale gelecektir. Ders kitapları gerek milli eğitimin genel hedefleri gerekse de ulaştığı kesimin büyüklüğü açısından eğitim sisteminin omurgasını oluşturmaktadır. Ders kitabı yazım komisyonlarının daha işler hale getirilmesi, ders kitaplarının kavramsal yanlış ve yanlışlıklardan arındırılması, öğretmenlerin sürece daha aktif katılımının sağlanması, dil ve zihinsel becerilere vurgu yapılması ve kalıp etkinliklerin dışına çıkılması gibi hususlarda iyileşme sağlanmalıdır. Ancak bu toptancı bir anlayış ya da keskin bir bakış açısıyla değil “yardımcı kaynaklar gerçeği” ya da öğretmen ve velileri yardımcı kaynaklara iten etkenler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmelidir.

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF UYGULAMALARI

Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde “Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okulların ihtiyaçları doğrultusunda öğretmen eğitimi yapılacak ve öğrenciler için ek eğitim materyali desteği sağlanacaktır” ifadesi yer almaktadır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenci sayısının 135 bin 924 ve birleştirilmiş sınıflı okullarda çalışan toplam öğretmen sayısının da 6 bin 603 olduğu görülmektedir. Alan yazını tarandığında birleştirilmiş sınıf uygulamalarının hoşgörü, girişimcilik ve yardımseverlik gibi değerlerin kazandırılması ve öğretmen kaynağının ekonomik

bir biçimde kullanılması gibi pek çok olumlu katkısının olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak özellikle yeni mezun öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflara gönderilmesi, sınıf yönetimi ile ilgili sorunların oluşması, öğretmenli ve öğretmensiz ders saatlerinde yaşanan aksaklıklar, gerekli materyallerin ve fiziksel koşulların uygun olmaması ve okula ayrılan bütçedeki yetersizlik gibi pek çok problemle karşılaşmaktadır. Öğretmen eğitimi açısından YÖK ile iş birliğine geçilerek “birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulamaları” dersinin içerik ve süresinin artırılması, öğretmen adaylarının göreve başlamadan önce uzun süreli tecrübe kazanması, maddi açıdan birleştirilmiş sınıflarda öğretmenliği özendirerek ek ders, lojman ve hizmet puanı gibi unsurların yeniden düzenlenmesi, öğretmenin idari görevlerinin hafifletilmesi ve öğretim programlarının modifiye edilmesi gibi iyileştirmelere gidilmelidir.

KODLAMA VE 3D TASARIM GİBİ BİLİŞİMLE ÜRETİM BECERİLERİ

Kodlama ya da 3D tasarım gibi beceriler özellikle küçük yaşlardaki öğrencilerin büyük veri yığınlarıyla mücadele etmesi, problem çözme, yaratıcı düşünme, zihinsel gelişim ve algoritmik becerileri açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası arenada uzun zamandır dikkat çeken bu becerilerin eğitim sistemimize entegre edilmesi mesleki eğitim, kariyer planlaması ve akademik başarı gibi hususlar açısından şüphesiz çok önemli katkılar sağlayacaktır. Ancak özellikle son dönemde özel kurumlar tarafından “kodlama” içeriğinin dışında “moda” bir kavram ve neredeyse bir pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. MEB tarafından verilecek nitelikli ve sağlam bilişimsel altyapıya dayalı eğitimin özellikle velileri bu tehlikeden kurtaracağı öngörülmelidir. Ortaokul ve lise öğretim programlarında yer almaya başlayan kodlama eğitiminin ilkökul seviyesine de çekilmesi, kişisel altyapı ve hazırbulunluğun sağlanması, öğretmen yeterliklerinin artırılması, bilişimin bir üretim aracı haline getirilmesi ve en önemlisi bunun bir “kültür” olarak okullara yerleştirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim sisteminin içinde doğrudan ya da dolaylı yer alan herkesi bir biçimde heyecanlandıran “Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu” uzun süredir sistemin beklediği ivmeyi kazandıracığı yönünde umutları yeşertmiştir. Vizyon belgesinde yer alan ve bu umudun yeşermesine kaynak teşkil eden “sözün özü” kadar sözün sonu da önemlidir. Diğer bir ifadeyle bu üç yıllık süreç içerisinde tüm hedeflere ulaşılması temennisiyle gerek planlayıcılara gerekse de uygulayıcılara katkı sağlayacağı düşünülen öneriler aşağıda belirtildiği gibidir:

- Tasarım ve beceri atölyeleri belirli bir standart altında temel eğitime bağlı tüm okullarda eşitlikçi bir bakış açısıyla oluşturulmalı, altyapı ve eğitsel malzeme yine bu anlayışla hayata geçirilmelidir. Tasarım ve beceri kavramlarına odaklanarak öğretim programları revize edilmelidir. Aksi halde fiziksel bir mekan oluşturularak “yapılması gereken bir yükümlülük”ten öteye geçilmeyeceği öngörülmelidir.
- Ders saatleri azaltılırken okulda geçirilen gün sayısı artırılmalıdır. Ayrıca ders sayılarının düşürülmesi ve içeriğin güncellenmesi ile ilgili kamuoyunda oluşabilecek kaygıların önüne geçilemek adına istikrarlı söylemler oluşturulmalıdır.
- Ders sayılarının azaltılmasına ilişkin öğretmenlerin norm durumları ve ek ders hak edişleri gibi çıkması muhtemel yapısal sorunlar da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Teneffüs sürelerinin uzatılması öğretmenlerin nöbet görevi, okul güvenliği, risk ve disiplin gibi konularda iş yükleri ve sorumluluklarının artmasına neden olabilir. Bu anlamda “yardımcı personel” anlayışıyla öğretmenlerin ve okul idaresinin yükü azaltılmalıdır.
- E-portfolyoya dayalı değerlendirme sürecinde altyapısal ve bilişim becerilerine dayalı yaşanabilecek sorunlar göz önünde bulundurulmalı, ulusal anlamda yazılım desteği, fonksiyonel

- gereklilikler, araç ve yazılımların güncellenmesi gibi hususlara dikkat edilmelidir.
- İkili eğitimin kaldırılması aşamasında özellikle yeni okul binalarının ya da ek binaların yapımında coğrafi, kültürel, demografik ve ekonomik unsurlara önem verilerek süreç işletilmelidir. Kayıt sisteminde olası belirli okullara yığılma durumunun ve öğretmenlerin norm fazlası konumunda bırakılmasının önüne geçilmelidir.
 - İkili öğretim sorununun aşılması için derslik kiralama, başka kurum ve kuruluşların dersliklerinden faydalanma, bu anlamda yasal prosedürü azaltma ve taşınabilir derslik üretimi gibi geçici çözüm yolları uygulanabilir.
 - Bilişimle üretim becerileri kapsamında öğretmen yeterlikleri geliştirilmeli, öncelikli yapısal sorunlar giderilmeli, söz konusu beceriler nitelikli bir üretim aracı haline getirilmeli ve sergilenmelidir.
 - Üniversitelerde “birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulamaları” dersinin içeriği ve süresi artırılmalı, öğretmen adayları göreve başlamadan önce uzun süreli tecrübe kazanmalıdır.
 - Maddi açıdan birleştirilmiş sınıflarda öğretmenliği özendirerek ek ders, lojman, hizmet puanı ve yer değiştirme gibi unsurlar yeniden düzenlenmelidir.
 - Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinin giriş bölümünde eğitimden aileye, sivil toplum kuruluşlarına ve sendikalara yapılan güçlü vurgunun temel eğitim bölümünde neredeyse hiç yer almaması dikkat çekicidir. Oysaki eğitim öğretim sisteminin omurgasında yer alan önemli paydaşların özellikle temel eğitim açısından daha da altı çizilerek sürece dahil edilmesi gerekmektedir.
 - Altyapı, eğitsel malzeme, araç ve yazılımlar gibi hususlar, okul mimarisi, tasarım atölyeleri, mahalli spor yapılanmaları gibi unsurlar bu süreçte önemli bir “teknik” boyut olarak ele alınabilir. Ancak tüm bunlar öğretmenler ve okul yöneticilerine verilmesi gereken önemi bir kez daha gözler önüne sermektedir. Öğretmenler ve okul yöneticilerinin bu dönüşüme direnç göstermemesi, destekleyip geliştirmesi için etkin ve verimli “hizmet içi” eğitimlere ihtiyaç vardır. Ayrıca bu eğitimler okul temelli mesleki gelişim perspektifinde sürekli hale getirilmelidir.
 - Vizyon belgesinde hedeflenen bu dönüşümü gerçekleştirmek için il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri yönetim kademesi de son derece önemlidir. Ancak bu perspektifi özümsemiş il ve ilçe yöneticileri okulların bu yolda dönüşümüne liderlik yapabilir, lojistik sağlayabilir ve ortaya çıkan yerel zorlukları ortadan kaldırabilir.